

Pogány Mihály (1875-1924)

Újságíró, szerkesztő, lap- és nyomdatulajdonos.

A világháború előtti és a világháborúk közötti temesvári magyar lapok legjelentősebbjének, a Temesvári Hírlapnak lett a messzi Győrből egy véletlennek – esküvői meghívásnak – köszönhetően a munkatársa, felelős szerkesztője majd tulajdonosa.

Gimnáziumba Győrött jár és az érettségi után nem tanul tovább, hanem azonnal újságírással kezd foglalkozni a Győri Hírlap munkatársaként. Az említett esküvőn ismeri meg jövőendőbeli feleségét, a zsebelyi Fuchs Eugéniát. Esküvő után a feleség költözik Győrbe, itt születik meg (1901-ben) gyermekük, László, aki majd apját követi a Temesvári Hírlap élén. A feleség és annak családja jobb szeretné, ha Temesvárra költöznének, amire 1902-ben kerül sor.

Temesvári Hírlap névvel már az 1880-as években indul lap Temesvárt, kettő is: az első inkább élclap, a második képes hetilap. A romániai magyar sajtó egyik legrangosabb napilapjává fejlődő újság első száma 1903. november 15-én jelenik meg. Ebben az időben Temesváron a Temesvarer Zeitung, a Südungarische Reform, a Neue Temesvarer Zeitung és a Délmagyarországi Közlöny című lapok jelennek meg. Ezek „semleges” lapok, politikáról nem nyilatkoztak véleményyt. A változtatás igényével jeles temesvári értelmiségiek 1902 őszén létrehozzák a Temesvári Hírlap-Kiadó Részvénytársaságot. A lap felelős szerkesztőjének Bíró Pál gyakorlott újságírót, a sátoraljaújhelyi Zemplén szerkesztőjét sikerül megnyerni. A lap hangja új, fiatal és bátor. Rövid időn belül meghirdetik a segédszerkesztői állást, ezt a neves újságíró, Pogány Mihály foglalja el, aki ez időben már bécsi és budapesti lapoknak is dolgozik, és aki az új magyar irodalmi gárdához tartozik. Novellái jelennek meg a Független Magyarországon, neve Bródy Sándor, Ady Endre, Kassák Lajos mellett szerepel.

Bíró Pál 1906 nyarán távozik a laptól, az alapítók Pogány Mihályt bízzák meg a lap szerkesztésével. Bíró alatt a lapot szerkesztőbizottság irányítja, ez lehetetlenné teszi az igazi újságírói munkát, ugyanakkor kizárólagos téma a politika. A riport, színes cikk, hírrovat ismeretlen fogalmak. Pogány Mihállyal az élén a lap fordulatot vesz. Nincs szerkesztőbizottság, egyedül irányítja a munkát, az általa vállalt modern újságírás szempontjai szerint. Pogány felelős szerkesztői tevékenysége új érat nyit a Temesvári Hírlap életében, a lap színes, változatos és érdekes. Az anyagi viszonyok azonban kedvezőtlenek, a hitelezők követelőznek, akadályokat gördítenek a megjelenése elé, de a szerkesztő energiája és kitartása nem engedte, hogy a sok küzdéssel fenntartott lap elbukjék.

Saját nyomda kell, ezért Pogány Mihály döntő lépésre szánja el magát: nyomdát hoz létre. Kastriener Samu szerkesztővel és Neumann Károllyal társulva rotációs gépet vásárol, és ennek megfelelően a lap formátumát a nyugati nagy lapok mintájára megnagyobbítja. Az új gépsor a városi kazamaták egyikébe kerül, és 1912 végén kezd működni Hunyadi Nyomda néven.

Ettől kezdve a lap biztos révbe jut. A lap terjedelme 10-12 oldal, vasárnapi száma 16-24 oldal, karácsonyi, húsvéti és pünkösti száma 60-80 oldalas, gazdag irodalmi melléklettel. A Temesvári Hírlap Részvénytársaság vezetői látván, hogy az újság jó kezekbe került, a lapot eladják Pogány Mihálynak, aki vállalja az összes adósság kifizetését, s ezzel a lap jog szerinti tulajdonosává válik.

A magyar irodalom legkiválóbbjai – köztük Molnár Ferenc, Révész Béla, Gozsdu Elek – eredeti írásokat közölnek a lapban. Megindulnak az állandó rovatok, bővül a tájékoztatást biztosító hírforrás, egyre inkább a nagyvilágra tekint. A lap kilép a térségből, terjeszkedik egész Erdélyben és külföldön (Szlovákiában, Magyarországon, Ausztriában, Jugoszláviában, Amerikában, Olaszországban) is. A modern értelemben vett riportázst a vidéki újságírásban Pogány honosítja meg, és ő az, aki az akkoriban vidéken ismeretlen színes írásokat bevezeti. A lap az előfizetőkre és a reklám-bevételekre támaszkodik, így sikerül megőriznie anyagi és erkölcsi függetlenséget.

Írói berkekben sokak által hangoztatott vélemény: ha Pogány Mihályból nem lesz újságíró, kitűnő íróvá válik. A napisajtó vonzásában és kalodájában íróként kevés ideje marad megnyilvánulni, de ír novellát, drámát és kritikát is, budapesti lapok szívesen közlik írásait. Rendszeresen részt vesz az Arany János Társaság találkozóin, vitaestjein. Támogatja a fiatal írókat (Endre Károlyt, Szabolcska Mihályt). A politika is meglegyinti, egy ideig tagja a város képviselő testületének.

Pogány Mihály váratlanul távozik az élők sorából, tüdőgyulladás végez vele 1924 telén, alig 47 éves korában.